

Брюксел, 23.3.2020 г.
COM(2020) 104 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА

**ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ
ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ, КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ И
ЕВРОПЕЙСКАТА ИНВЕСТИЦИОННА БАНКА**

**относно изпълнението на съобщението на Комисията, озаглавено „Засилено и
обновено стратегическо партньорство с най-отдалечените региони на
Европейския съюз“**

1. ВЪВЕДЕНИЕ

В настоящия доклад се прави преглед на постигнатия напредък по изпълнението на съобщението „Засилено и обновено **стратегическо партньорство** с най-отдалечените региони на Европейския съюз“ (съобщението)¹.

Най-отдалечените региони на ЕС — Гваделупа, Френска Гвиана, Мартиника, Майот, остров Реюнион и Сен Мартен (Франция), Азорските острови и Мадейра (Португалия) и Канарските острови (Испания) — са изправени пред постоянни **ограничения**, свързани с тяхната отдалеченост, малка площ, уязвимост по отношение на изменението на климата и островното положение², които са пречка за растежа и развитието им. В този контекст в Договора за функционирането на Европейския съюз (член 349 от ДФЕС) се предвиждат **специфични мерки** за подпомагане на най-отдалечените региони, включително специално адаптирани условия за прилагането на правото на ЕС в тези региони и за достъп до програмите на ЕС.

Разпръснати в Атлантическия океан, Карибския басейн, Латинска Америка и Индийския океан, най-отдалечените региони предоставят на ЕС **уникални активи**: богато биологично разнообразие, стратегическо местоположение за космически дейности и дейности в областта на астрофизиката, обширни морски икономически зони, близост до други континенти.

През октомври 2017 г. Комисията прие съобщение за укрепване на партньорството с най-отдалечените региони и съответните държави членки и за засилване на нейния ангажимент за подпомагане на тези региони по пътя им към растеж. През април 2018 г. Съветът приветства съобщението и прикани Комисията да продължи да работи по създаването на специфични мерки за тези региони в съответствие с член 349 от ДФЕС³.

В настоящия доклад са изложени действията, предприети от Комисията, най-отдалечените региони и съответните държави членки, в посочените в съобщението сектори⁴; подчертава се постигнатото⁵ и се предлага усилията да се съсредоточат върху борбата с изменението на климата, опазването на биологичното разнообразие, въвеждането на кръгова икономика и насърчаването на енергията от възобновяеми източници. Това са основни предизвикателства за тези региони, както се посочва във водещата инициатива „Европейски зелен пакт“⁶, в която се подчертава, че Комисията ще обърне специално внимание на най-отдалечените региони, като има предвид тяхната уязвимост по отношение на изменението на климата и природните бедствия и уникалните им активи като биологичното разнообразие и възобновяемите енергийни източници. Освен това в доклада се подчертава необходимостта от влагане на повече усилия в други ключови сектори като синята икономика и свързаността.

Нов модел на управление, основан на стабилно партньорство

Както е предвидено в съобщението, от 2017 г. насам при **създаването на политики** Комисията систематично взема предвид **въпросите, които вълнуват** най-отдалечените региони, **и техните интереси**.

През 2018 г. Комисията отчете спецификата на най-отдалечените региони в 21 **предложения за програми на ЕС за периода 2021—2027 г.** в широк кръг от сектори, сред които сближаването, селското стопанство, рибарството, научните изследвания, околната среда, транспорта и цифровата свързаност, както и международното сътрудничество. По този начин Комисията

¹ COM(2017) 623 final.

² Най-отдалечените региони са острови или архипелази, с изключение на Френска Гвиана, която се намира в Латинска Америка.

³ Заключение на Съвета по общи въпроси от април 2018 г.

⁴ В доклада са обхванати действията след приемането на съобщението.

⁵ В приложенията са изложени действията, предприети от всеки най-отдалечен регион и съответната държава членка.

⁶ Европейският зелен пакт — Съобщение на Комисията COM(2019) 640 final, 11.12.2019 г.

създаде нови възможности и осигури съобразени със спецификата на тези региони разпоредби в повечето програми на ЕС.

През 2019 г. в контекста на докладите по държави в рамките на **европейския семестър** Комисията препоръча на Франция, Португалия и Испания да инвестират средства по линия на политиката на сближаване в най-отдалечените си региони в ключови сектори като кръговата икономика, свързаността, уменията и преждевременното напускане на училище. В специфичните за всяка държава препоръки Съветът призовава тези държави членки да използват средствата за сближаване, като отчитат регионалните различия и положението на най-отдалечените региони. В съответните доклади по държави за 2020 г. също се набляга на особеностите на най-отдалечените региони.

Комисията анализира възможното въздействие на **търговските споразумения**, които са в процес на договаряне, върху основните икономически сектори на най-отдалечените региони⁷. В резултат на това политическото споразумение от 2019 г. относно търговската част на споразумението за асоцииране между ЕС и Меркосур съдържа предпазна клауза за защита на местното производство на най-отдалечените региони. Особеностите на най-отдалечените региони са предмет на анализ в рамките на текущия преглед на законодателството за държавните помощи и на специалните режими за данъчно облагане на тези региони.

Комисията проведе консултации с най-отдалечените региони относно техните нужди и съответно предостави подкрепа, съобразена с тези нужди. Например Комисията проведе консултации с най-отдалечените региони относно техните нужди от адаптиране към изменението на климата и взе под внимание тези нужди в поканата за представяне на предложения по програмата LIFE⁸ за 2019 г. Освен това тя организира две прояви с цел да подпомогне тези региони при изготвянето на стратегии за син растеж⁹. Най-отдалечените региони активизираха усилията си за отстояване на своите интереси, като допринесоха за обществените консултации с около 30 отговора. И накрая, Комисията достигна до хората от най-отдалечените региони в рамките на гражданските диалози, организирани на Мартиника и Канарските острови през 2018 г. и на Азорските острови и Мадейра през 2019 г.

Фондовете по линия на политиката на сближаване на ЕС, селското стопанство, рибарството и морската политика предоставиха значителни средства за подпомагане на местните инвестиции и за укрепване на партньорството с най-отдалечените региони и съответните държави членки, по-специално в областта на конкурентоспособността на малките и средните предприятия (МСП), заетостта и социалното приобщаване, околната среда и свързаността¹⁰. Подпомагането от тези фондове възлиза на над 13 милиарда евро за периода 2014—2020 г.

Комисията създаде **две работни групи**, които имат за задача да подпомогнат остров Реюнион при енергийния преход и Канарските острови — при управлението на отпадъците и в които участват представители на службите на Комисията заедно с националните и регионалните заинтересовани страни.

Статистическата служба на ЕС (Евростат) създаде интернет страница, на която се поместват данни за най-отдалечените региони¹¹. През 2019 г. Комисията започна проучване за подобряване на данните и знанията за устойчивото управление на рибарството и опазването на

⁷ В Решение (ЕС) 2020/13 на Съвета за изменение на указанията за водене на преговори за споразумения за икономическо партньорство с държавите и регионите от Африка, Карибите и Тихоокеанския басейн се посочва, че в тези споразумения „могат [...] да бъдат предвидени конкретни мерки в полза на продуктите от тези региони с цел тяхното интегриране [...] в търговията между регионите“.

⁸ Акроним от наименованието на програмата на френски език — L'Instrument Financier pour l'Environnement (финансов инструмент за околната среда).

⁹ Форум на най-отдалечените региони на Европейския съюз за морско дело и рибарство през 2018 г. и 2019 г.

¹⁰ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/2014-2020-RUPs-OR-EU-planned-investment/8gwq-ke5u>

¹¹ Нагледна информация за най-отдалечените региони и градове: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/RCI/#?vis=outermost.economy&lang=en>

рибните запаси в тези региони. Статистическата служба на Франция си сътрудничи със Сен Мартен и Синт Мартен при събирането на данни на местно равнище. Статистическата служба на Португалия работи съвместно с Мадейра и Азорските острови във връзка с данните за селското стопанство, морските и транспортните данни; Азорските острови подобряват данните за синята икономика, а Канарските острови — данните за местното производство.

Комисията включи въпросите, които вълнуват най-отдалечените региони, в безпрецедентен брой инициативи на ЕС, а регионите удвоиха усилията си, за да допринесат за създаването на политики. Налице е възможност за допълнително използване на потенциала на работните групи. Събирането на данни на равнището на най-отдалечените региони е необходимо, за да се подпомогне създаването на политики, адаптирани към тези региони.

2. ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ ПО НАЙ-ДОБРИЯ НАЧИН НА ПРЕДИМСТВАТА НА НАЙ-ОТДАЛЕЧЕНИТЕ РЕГИОНИ

В съобщението се подчертават активите на най-отдалечените региони, включително синята икономика, биологичното разнообразие, възобновяемите енергийни източници, и се предлагат действия за развиване на възможностите в тези сектори с цел подпомагане на растежа.

Синя икономика

Комисията укрепи правната и финансовата рамка за насърчаване на синята икономика в най-отдалечените региони, като същевременно гарантира устойчиво управление на морските ресурси и екосистемите. През 2018 г. Комисията преразгледа **насоките на ЕС за държавните помощи**, за да се даде възможност за публична подкрепа за придобиването на риболовни кораби в най-отдалечените региони при набор от условия, насочени към постигане на устойчиво рибарство.

Комисията предложи допълнителни **специфични мерки** за най-отдалечените региони в рамките на Европейския фонд за морско дело и рибарство за периода 2021—2027 г., включително предвиди бюджет за тези региони както за структурни инвестиции, така и за **компенсиране** на допълнителните разходи. Освен това Комисията предложи всяка държава членка да разработи **план за действие** за справяне с предизвикателствата, свързани с риболова и устойчивата синя икономика в най-отдалечените си региони.

През 2019 г. Комисията създаде Консултативен съвет за най-отдалечените региони за консултации със заинтересованите страни от тези региони по въпроси, свързани с рибарството, като гарантира, че **споразумението за асоцииране между ЕС и Меркосур** ангажира страните в борбата с незаконния риболов. Що се отнася до капацитета на флота, през 2019 г. Комисията **представи оценка на схемата за „вливане/изливане“** в рамките на общата политика в областта на рибарството. В съобщението си от декември 2019 г. относно Европейския зелен пакт Комисията подчерта централната роля на синята икономика в борбата с изменението на климата и обяви намерението си да предложи начини за по-устойчиво управление на морското пространство.

Съветът прие заключения относно океаните и моретата, в които се подчертава значението на европейските политики в областта на морското дело и рибарството в подкрепа на синята икономика на най-отдалечените региони, а също уязвимостта на тези региони спрямо изменението на климата, което засяга бреговете, екосистемите и биологичното им разнообразие¹².

Най-отдалечените региони са в процес на разработване на **стратегии за синята икономика**, насочени към постигане на устойчиво използване на морските ресурси и опазване на биологичното разнообразие — напредъкът е с различни темпове и се различава по обхват и насоченост. С подкрепата на Европейския фонд за морско дело и рибарство някои региони, по-

¹² Заключения на Съвета относно океаните и моретата от 19 ноември 2019 г.

специално Азорските острови, Мадейра, Канарските острови и остров Реюнион, подобряват морското пространствено планиране за по-пълноценно използване на океаните. Много региони разработиха **мерки за подпомагане**, като например финансови инструменти за дребномащабни оператори (кредитна линия на Мадейра за малки предприятия, заеми за малки оператори във Френска Гвиана; помощ за придобиване на плавателни съдове на Майот), както и за развитие на умения (Мартиника, Азорските острови, Мадейра).

Най-отдалечените региони инвестират допълнително в **нововъзникващи сектори**, като например наблюдението и проучването на морските пространства (атлантическа обсерватория на Азорските острови) или морска енергия от възобновяеми източници (платформа PLOCAN на Канарските острови). Всички най-отдалечени региони насърчиха **устойчивото развитие на рибарството** чрез проекта ORFISH, а някои от тях насърчават устойчивия „син“ туризъм например в Карибския басейн.

За да се стимулира синият растеж, регионите се нуждаят от съобразени с конкретните условия и всеобхватни стратегии за синята икономика, които да обхващат традиционните и иновативните сектори. В това отношение е важно вниманието да се съсредоточи върху иновационните дейности, подобряването на научните познания в областта на рибарството и морските зони и увеличаването в максимална степен на подкрепата от ЕС и националната подкрепа.

Селско стопанство и развитие на селските райони

В предложението на Комисията за реформа на **общата селскостопанска политика за периода 2021—2027 г.** се посочват специфични условия и дерогации, отразяващи нуждите на най-отдалечените региони. В предложението се предвижда в националните стратегически планове да се отчитат специфичните обстоятелства в най-отдалечените региони; тези региони да се възползват от максималните ставки на съфинансиране по линия на **Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони**, както и от набор от специфични благоприятни условия.

Освен това Комисията предложи да бъде продължена схемата на ЕС за селското стопанство **POSEI** за най-отдалечените региони, за да се запазят по такъв начин директните плащания за земеделските стопани в тези региони. През 2017—2019 г. схемата POSEI подпомогна селскостопанското производство и заетостта в най-отдалечените региони, гарантира доставките на подбрани селскостопански продукти за тези региони, и намали допълнителните разходи за транспортирането на подобни продукти.

С подкрепата на съфинансираните от ЕС техни програми за развитие на селските райони най-отдалечените региони помогнаха на младите земеделски стопани да отглеждат и предлагат на пазара продукти като авокадо, банани, захарна тръстика, а също така разработиха агроекологични мерки и инициативи по програма LEADER¹³. С тези мерки беше поставен силен акцент върху подобряването на условията на живот на населението в селските райони.

Няколко най-отдалечени региона разработиха **схеми за качество** на селскостопанските продукти в съчетание с мерки за предлагане на пазара. Други инвестираха в **нови селскостопански технологии**, като например безпочвено отглеждане на растения и зеленчуци на остров Сен Мартен, използване на дистанционно управляеми летателни апарати на Азорските острови и пробно използване на биологични ресурси във Френска Гвиана. Френското правителство също така разработва **инструменти за управление на риска**, например за производството на банани.

Селското стопанство остава ключов сектор: гарантирането на качеството и иновациите в местното производство, осигуряването на справедливи доходи за земеделските стопани и

¹³ Програма LEADER: Връзка между действията за развитие на селското стопанство.

оптимизирането на инструментите за подкрепа са ключови предизвикателства, които трябва да бъдат преодоленни.

Биологично разнообразие

За да се окаже подкрепа на най-отдалечените региони за запазване на уникалното им биологично разнообразие, през 2019 г. Комисията отправи покана за представяне на проекти, съобразени с нуждите и капацитета на тези региони (Life4BEST). Комисията предложи по линия на **програма LIFE за периода 2021—2027 г.** да бъде подпомогнато опазването на природата и биологичното разнообразие в най-отдалечените региони и отделя специално внимание на тези региони в своите критерии за отпускане на безвъзмездни средства. Освен това проектите в областта на биологичното разнообразие отговарят на условията за финансиране в рамките на предложението на Комисията за **Европейския фонд за регионално развитие** за периода 2021—2027 г.

Комисията подчерта уникалното биологично разнообразие на най-отдалечените региони в своя Зелен пакт, в който изменението на климата се представя като един от основните фактори за загубата на биологично разнообразие.

Франция активизира усилията си в подкрепа на биологичното разнообразие в своите най-отдалечени региони чрез специален план за действие (2018 г.). Френската Агенция за опазване на биологичното разнообразие подкрепя над 80 проекта в най-отдалечените региони. Португалия финансира проекти в подкрепа на биосферните резервати на Азорските острови и Мадейра. Френска Гвиана, остров Реюнион, Гваделупа и Майот създават регионални агенции за опазване на биологичното разнообразие. Мартиника стартира програма за опазване и оценка на биологичното разнообразие (2019 г.), а остров Реюнион и Азорските острови защитават локалните местообитания и ендемични видове с подкрепата на Европейския фонд за регионално развитие¹⁴ и на програма LIFE.

Освен това най-отдалечените региони засилиха сътрудничеството си по отношение на биологичното разнообразие с **отвъдморските държави и територии или с трети държави** в рамките на програмите Interreg.

В най-отдалечените региони се намира съществена част от биологичното разнообразие в ЕС, което представлява един от техните основни активи. Необходими са трайни и координирани усилия в рамките на различните политики, за да се опази биологичното разнообразие на тези региони, като същевременно се изследва потенциалът му.

Кръгова икономика

В работната програма на програма LIFE за периода 2018—2020 г. Комисията специално насочи вниманието към най-отдалечените региони. Сред темите на тази работна програма се откроява **управлението на отпадъците** в тези региони. Освен това, по искане на Канарските острови и с подкрепата на Испания, Комисията създаде работна група за установяване на пречките и намиране на решения за подобряване на събирането, повторното използване, рециклирането и проследяването на отпадъците на тези острови, съставена от представители на европейските, националните, регионалните и местните администрации. Освен това Комисията предложи Европейският фонд за регионално развитие да подпомага прехода към кръгова икономика през периода 2021—2027 г.

В заключенията си от октомври 2019 г. относно кръговата икономика Съветът изтъкна необходимостта да се отчете специфичното положение на най-отдалечените региони и да се гарантира справедлив и приобщаващ преход. В допълнение през март 2020 г. Комисията ще приеме нов план за действие за кръговата икономика, който ще обхваща целия жизнен цикъл на продуктите и ще бъде съсредоточен върху секторите с висок интензитет, извеждайки на преден план особеностите на най-отдалечените региони.

¹⁴ През периода 2014—2020 г. Европейският фонд за регионално развитие отпусна над 54 милиона евро за опазване на биологичното разнообразие в най-отдалечените региони.

През 2019 г. Франция обяви намерението си да постигне напредък по отношение на „нулевите отпадъци“ в своите отвъдморски територии¹⁵. Френските региони разработват регионални планове за предотвратяване и управление на отпадъците; Азорските острови преразгледаха своя регионален стратегически план за отпадъците.

Повечето най-отдалечени региони разработват планове за действие за кръговата икономика, които обхващат устойчивото производство и потребление, както и управлението на отпадъците. Няколко региона разработиха проекти за въвеждане на модели на кръговата икономика и за намаляване на отпадъците и премахване на пластмасовите отпадъци. През периода 2018—2019 г. повечето от най-отдалечените френски региони отправиха покани за представяне на проекти за развитие на кръговата икономика с подкрепата на Френската агенция по околната среда и енергетиката. Например остров Реюнион осъществи 22 проекта, свързани с кръговата икономика, като се започне от проектирането и продължителността на жизнения цикъл на продуктите и се стигне до рециклирането; Мартиника въведе ремонтни услуги и организира кампании за повишаване на осведомеността относно намаляването на отпадъците.

Най-отдалечените региони биха имали голяма полза от въвеждането на модели за кръгова икономика като съществено условие за устойчив растеж. Важно е да се активизират още повече усилията за управление на отпадъците, по-специално за подобряване на кръговото управление на биологичните отпадъци и тяхното третиране, както и за намаляване на отпадъците чрез повторно използване или ремонт.

Изменение на климата

В своята **оценка на стратегията на ЕС за адаптация** от 2018 г. Комисията подчерта, че е необходимо от натрупване на знания да се премине към тяхното използване за предприемане на подходящи действия в най-отдалечените региони. Както беше обявено в съобщението относно **Зеления пакт**, Комисията възнамерява да приеме амбициозна стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата. В работната програма на LIFE за периода 2018—2020 г. специално са заложили проекти във връзка с подготвеността за **екстремни метеорологични явления** в най-отдалечените региони. В този контекст програма LIFE подпомага Гваделупа и Френска Гвиана за възстановяване на техните екосистеми с цел защита на териториите им от последиците от изменението на климата, като например покачването на морското равнище.

Освен това Комисията предложи изменението на климата да стане един от инвестиционните ѝ приоритети в рамките на Европейския фонд за регионално развитие за периода 2021—2027 г.¹⁶ В допълнение Комисията осигури 49 милиона евро от **фонд „Солидарност“ на Европейския съюз** за подпомагане на възстановяването на Сен Мартен и Гваделупа, които бяха сериозно засегнати от ураганите Ирма и Мария през 2017 г. От този фонд бяха мобилизирани средства също за подпомагане на Азорските острови, които бяха засегнати от урагана Лоренцо през октомври 2019 г.¹⁷

През 2019 г. Франция назначи пълномощник, за да се ускорят **превантивните мерки и мерките за адаптиране** в най-отдалечените френски региони. През септември 2019 г. Азорските острови приеха регионална програма по въпросите на изменението на климата, докато през 2018 г. Канарските острови създадоха Обсерватория за изменението на климата.

Най-отдалечените региони са особено уязвими към тежки метеорологични явления, свързани с изменението на климата. Съществува необходимост от устойчиво и координирано действие на всички равнища в различните области на политиката, както и от насочване на

¹⁵Trajectoire outre-mer 5.0 (Пътна карта за развитие на отвъдморските територии 5.0).

¹⁶ През периода 2014—2020 г. общият размер на планираната подкрепа по линия на Европейския фонд за регионално развитие във връзка с изменението на климата във всички най-отдалечени региони възлиза на около 1,1 милиарда евро.

¹⁷ През декември 2019 г. беше извършено авансово плащане на очакваната помощ от фонд „Солидарност“ на Европейския съюз.

инвестициите към повишаване на капацитета за адаптация, изграждане на устойчивост, предотвратяване и подготвеност за справяне с изменението на климата.

Енергетика

ЕС прие законодателство в подкрепа на енергията от възобновяеми източници и енергийната ефективност. Например в Директивата за енергията от възобновяеми източници¹⁸ от 2018 г., която трябва да бъде транспонирана до средата на 2021 г., се признава ролята на местните общности в прехода към чиста енергия — роля, която е особено важна за изолираните територии, каквито са най-отдалечените региони.

В контекста на инициативата „**Чиста енергия за островите в ЕС**“ Комисията предоставя консултации на Гваделупа, Азорските острови и Канарските острови относно начините за разработване на стратегии и проекти за чиста енергия, а по време на годишния форум на инициативата на Канарските острови през 2018 г. поощри разширяването на познанията в най-отдалечените региони за енергията от възобновяеми източници. Освен това през 2019 г. Комисията въведе инструмент¹⁹, подкрепен от „Хоризонт 2020“, за мобилизиране на най-малко 100 милиона евро за устойчиви енергийни проекти на европейските острови, включително най-отдалечените региони, и пое ангажимент в съобщението си относно Зеления пакт да разработи дългосрочна политическа рамка за ускоряване на енергийния преход на тези острови с подкрепата на държавите членки.

От 2021 г. нататък по линия на **Механизма за свързване на Европа (МСЕ)** трябва да се предоставят важни за най-отдалечените региони възможности: преференциална ставка за енергийни (и цифрови и транспортни) дейности, както и да се обърне специално внимание на критериите за отпускане на безвъзмездни средства. Освен това Комисията предложи инвестициите по линия на Европейския фонд за регионално развитие през периода 2021—2027 г. да бъдат насочени към мерките за енергийна ефективност и енергията от възобновяеми източници като един от неговите приоритети за по-зелена Европа.

По искане на остров Реюнион през 2018 г. Комисията създаде **работна група по въпросите на енергийния преход** с представители на националните и регионалните служби и на частния сектор, която да изготви план за действие за подобряване на координацията между различните инициативи.

През 2019 г. Франция отправи покани за предложения за оказване на подкрепа на региони, които не са свързани с континента: над една трета от бюджета, възлизащ на 530 милиона евро, е предназначена за нуждаещото се население. Испания подкрепя обучението и разпространението на знания относно енергията от възобновяеми източници и енергийната ефективност на Канарските острови.

Най-отдалечените региони стартираха свои собствени стратегии за намаляване на емисиите на парникови газове и за увеличаване на енергията от възобновяеми източници и енергийната ефективност. Те също така разработиха проекти с финансиране от ЕС или с национално финансиране, като например производство на електроенергия на основата на слънчева енергия или биомаса (Мартиника, Гваделупа, Френска Гвиана) и интелигентни микромрежи (остров Реюнион). Много най-отдалечени региони инвестираха в електромобилност. От 2017 г. насам Канарските острови увеличиха повече от два пъти времето, през което остров Ел Йеро използва на 100 % енергия от възобновяеми източници.

Предвид зависимостта на най-отдалечените региони от вноса на изкопаеми горива са необходими постоянни усилия за ускоряване на енергийния преход, по-специално за инвестиции в интелигентни мрежи и съхранение, във възобновяеми енергийни източници, включително в морска енергия, в решения за чист транспорт и в енергийна ефективност, които да

¹⁸ Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 82).

¹⁹ <https://www.nesoi.eu/>

допринесат за енергийната автономност на тези отдалечени региони, както и за въглеродната неутралност.

3. СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА РАСТЕЖ И РАБОТНИ МЕСТА

В съобщението се предлагат действия за стимулиране на растежа в най-отдалечените региони, включително инвестиции в научни изследвания и иновации, предприемачество, развитие на умения, както и цифрови и транспортни връзки.

Научни изследвания и иновации

За да се отприщи научноизследователският потенциал на най-отдалечените региони, Комисията отпрати специална покана за **действия за координация и подкрепа** по програмата на ЕС за научни изследвания „Хоризонт 2020“. Това доведе до реализирането на проект FORWARD, обединяващ университетите, промишлеността, гражданското общество и правителствата на всички най-отдалечени региони, с цел **да се определи техният научноизследователски капацитет**, да се набележат областите на върхови научни постижения и да се подкрепи участието им в международни научноизследователски проекти.

В допълнение Комисията предложи да се увеличи обхватът на действията за „разширяване на участието и разпространяване на високите научни постижения“ на програмата на ЕС „Хоризонт Европа“ за периода 2021—2027 г., за да бъдат включени най-отдалечените региони. Освен това през 2021—2027 г. тези региони могат да се възползват от нов инструмент за междурегионални инвестиции в иновации в рамките на европейското териториално сътрудничество, за да участват в световната верига за създаване на стойност и да съградят още по-тесни връзки с другите европейски региони в общи области на интелигентна специализация.

Повечето най-отдалечени региони подлагат на оценка своите **стратегии за интелигентна специализация**²⁰, за да адаптират иновационните си екосистеми към най-обещаващите сектори. Азорските острови, Мадейра и Канарските острови са в процес на формиране на макаронезийската трансрегионална стратегия за специализация. Най-отдалечените региони разработиха инициативи за насърчаване на интеграцията на местни участници в международните изследователски мрежи и за подобряване на тяхното участие във финансирани от ЕС научни изследвания (напр. „План на Азорските острови за интернационализация на науката и технологиите“). Франция допълнително се постара да повиши капацитета за иновации на своите региони посредством френския план за значителни инвестиции за периода 2018—2022 г.

Целевите сектори се различават в зависимост от регионите. Някои региони се съсредоточиха върху синята икономика, като например проектът по „Хоризонт 2020“ относно въздействието на изменението на климата върху морския транспорт, туризма, енергетиката и аквакултурите с участието на Макаронезия и региона на Карибския басейн. Други инвестираха в областта на космическите дейности, като например новия международен космодрум на Азорските острови и португалската космическа агенция на остров Санта Мария. Други региони инвестираха в енергийния преход (действие на остров Реюнион и на Канарските острови за декарбонизация на енергийните системи), здравеопазването (Мадейра, Гваделупа), както и в разработването на селскостопански ресурси или козметични продукти на основата на естествени вещества (Френска Гвиана).

Развитието на потенциала за научни изследвания и иновации на най-отдалечените региони е от ключово значение за насърчаването на растежа в тези региони. По-активното им участие в международни изследователски мрежи и глобални вериги за създаване на стойност както в

²⁰ Въвеждането на стратегии за интелигентна специализация с цел подкрепа на регионите и държавите членки в техния икономически преход е предпоставка за възползване от европейските структурни и инвестиционни фондове през периода 2014—2020 г.

рамките на Европа, така и с трети държави, може да помогне на най-отдалечените региони да укрепят своите системи за иновации и да създадат работни места.

Заетост, образование и обучение

По линия на фондовете на политиката на сближаване и селскостопанската политика на ЕС се предоставя значителна подкрепа за социалното развитие в най-отдалечените региони²¹.

В предложението на Комисията за Европейския социален фонд+ за периода 2021—2027 г. се запазват най-високите ставки на финансиране за най-отдалечените региони, предвиждат се **специално разпределени допълнителни средства** в подкрепа на заетостта, образованието и приобщаването в тези региони, и се предвижда 15 % от националното участие да бъде заделено за **подпомагане на младите хора** в тези най-отдалечени региони, в които е значителен делът на безработните, напусналите училищната система или неучастващи във форми на обучение млади хора.

През 2018 г. Комисията подобри достъпа до микрофинансиране във френските най-отдалечени региони, като увеличи гаранцията по програмата за заетост и социални иновации за сдружение за подкрепа на малки предприемачи ADIE. Освен това Комисията допълнително увеличи разпределените средства по **инициативата за младежка заетост** за Франция, включително за нейните най-отдалечени региони, както и ресурсите по **Европейския социален фонд** за Испания, включително за Канарските острови.

През същата година, в рамките на програмата „Еразъм +“, Комисията увеличи безвъзмездната помощ за месечната издръжка за жителите на най-отдалечените региони и субсидиите за покриване на пътни разноски за жителите на Майот и Реюнион²². Комисията също така разшири специфичните условия на програма „Еразъм“ за гражданите на най-отдалечените региони, като включи **Европейския корпус за солидарност**. В своето предложение за програма „Еразъм“ за периода 2021—2027 г. Комисията пое ангажимент да **засили участието на най-отдалечените региони** в схемите за мобилност, включително със **съседните държави**, и да наблюдава това участие.

Франция преразгледа своето законодателство²³ с оглед разработване на договори за чиракуване със съседни трети държави. Повечето най-отдалечени региони — Мартиника, остров Реюнион, Азорските острови, Мадейра, Канарските острови — разработиха планове за действие за подобряване на предприемачеството в рамките на проекта GROWRUP, насочен към безработните в секторите на синята и на екологосъобразната икономика. Френска Гвиана създаде професионална бакалавърска степен в областта на въздухоплаването; остров Реюнион инвестира в регионалния си университет; Азорските острови предприеха няколко инициативи за насърчаване на заетостта на младите хора.

Подобряването на уменията, по-специално сред младите хора, е от съществено значение за удовлетворяване на нуждите на пазара на труда и за повишаване на пригодността за заетост на гражданите. Допълнителните инвестиции в международната мобилност биха подобрили сътрудничеството със съседните държави и биха подпомогнали регионалната интеграция.

Конкурентоспособност, предприемачество и единен пазар

²¹ В рамките на Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, взети заедно, през периода 2014—2020 г. бяха разпределени над 3 милиарда евро за подпомагане на социалното приобщаване, образованието, професионалното обучение и заетостта в най-отдалечените региони.

<https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/2014-2020-RUPs-OR-EU-planned-investment/8gwq-ke5u>

²² Чрез определяне на извънредни субсидии за покриване на пътни разноски за жители, придвижващи се от разстояние над 8000 км.

²³ „Loi relative à la liberté de choisir son avenir professionnel“, 5.9.2018 г.

Политиката на сближаване и политиката в областта на селското стопанство на ЕС осигуряват значителна подкрепа за повишаване на конкурентоспособността на МСП в най-отдалечените региони²⁴.

За да се подобри достъпът на тези региони до финансиране, **Европейският консултантски център по инвестиционни въпроси** анализира положението на всеки регион и предложи начини за максимално увеличаване на финансовата подкрепа, включително от Европейския фонд за стратегически инвестиции²⁵. Комисията засили дискусиите с националните и регионалните органи и финансовите институции относно предложените решения и насърчи тяхното прилагане. Освен това предложението на Комисията за програмата InvestEU насърчава държавите членки да се справят с неефективността на пазара в най-отдалечените региони, като използват програмата за привличане на частни инвестиции и за увеличаване на левъридж ефекта на финансирането.

През 2019 г. Комисията отправи покана за представяне на предложения по програма „**Еразъм за млади предприемачи**“, като насърчи кандидатите да включат партньори от най-отдалечените региони. В резултат на това се създаде първото звено за контакт на Мартиника, което подпомага местните предприемачи. В предложението на Комисията за **програмата за единния пазар** за периода 2021—2027 г. допълнително се подчертава необходимостта от по-добро интегриране на най-отдалечените региони на вътрешния пазар. Освен това Комисията предложи **Европейският фонд за регионално развитие** да продължи да предоставя специално разпределени средства за компенсиране на допълнителните разходи на предприятията, разположени в тези региони. По линия на **Enterprise Europe Network** се предоставя подкрепа на Азорските острови, Мадейра, Канарските острови, Мартиника, Гваделупа и остров Реюнион.

Франция подкрепи дружествата в най-отдалечените региони със специфични фискални схеми или условия за финансиране. Канарските острови и Мартиника разработиха стратегии за интернационализиране. Някои региони задълбочиха търговските си отношения със съседни трети държави. Например Гваделупа оказва подкрепа на предприятия за осъществяване на износ за САЩ; остров Реюнион създаде услуга за подкрепа на стартиращи предприятия в Мозамбик и финансови инструменти за МСП, подпомагани от Европейския фонд за регионално развитие. Майот и остров Реюнион са в процес на създаване на технополиси.

Необходими са по-големи усилия на всички равнища за подобряване на предприемачеството и повишаване на конкурентоспособността на секторите с висок потенциал, като например биологичното разнообразие и синята икономика.

Цифрова достъпност

През 2017 г. Комисията стартира мрежата на ЕС от **служби по ширококоловия достъп** в подкрепа на държавите членки и регионите при разработването и прилагането на стратегии за осигуряване на ширококолов достъп в области, които не са обхванати от услуги за разпространението му с търговска цел. Комисията насърчи участието на най-отдалечените региони в тази мрежа и препоръча на държавите членки да подкрепят тяхното включване. Комисията също така одобри два големи проекта за високоскоростни ширококолов мрежи на остров Реюнион (2018 г.) и на Мартиника (2019 г.), които ще бъдат подкрепени от Европейския фонд за регионално развитие. В предложението си за програмата „Цифрова Европа“ за периода 2021—2027 г. Комисията предвиди специфични цифрови структури в най-отдалечените региони и посочи тези региони в критериите за възлагане. Освен това по линия на Механизма за свързване на Европа за периода 2021—2027 г. проектите за подкрепа на нови или

²⁴ През периода 2014—2020 г. по линия на Европейския фонд за регионално развитие и Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони се съфинансират проекти, възлизащи на стойност 1,5 милиарда евро, за подпомагане на конкурентоспособността на МСП в най-отдалечените региони. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/2014-2020-RUPs-OR-EU-planned-investment/8gwq-ke5u>

²⁵ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/outermost-regions/pdf/rup_2019/invest_platform_feasibility_study_en.pdf

модернизирани опорни мрежи, включително на подводни кабели между държавите членки и между Съюза и трети държави, се допускат за подпомагане. В допълнение в примерния списък на проектите от общ интерес в областта на инфраструктурата за цифрова свързаност, придружаващ предложението за Механизъм за свързване на Европа²⁶, изменен от Европейския парламент и Съвета²⁷, е включен нов подводен кабел, свързващ Мадейра, континенталната територия на Азорските острови и Португалия. Проектите за цифрова свързаност в най-отдалечените региони могат да ползват по-висок процент на съфинансиране.

Франция повиши цифровите умения, като инвестира в образователни центрове, а Мадейра и Канарските острови разработиха нови курсове. През 2019 г. Португалия създаде работна група, която да подготви замяната на подводните кабели между най-отдалечените ѝ региони и континента. Освен това островите Мадейра и Френска Гвиана планират да се включат към подводен кабел, свързващ Португалия с Бразилия, с подкрепа от ЕС в размер на 26,5 милиона евро.

Увеличаването на цифровизацията на най-отдалечените региони въз основа на добра свързаност с ЕС и трети държави е важно, за да се даде възможност на тези региони да се възползват от цифровия единен пазар и да развият дейността си в международен план. Мрежата от служби за широколентов достъп може да помогне на най-отдалечените региони в укрепването на техния капацитет за изпълнение на проекти в този сектор чрез обмен на добри практики и техническа помощ.

Транспорт

В рамките на Механизма за свързване на Европа за периода 2021—2027 г. Комисията предложи специфични разпоредби за най-отдалечените региони: транспортни дейности като връзки с летища, пристанища, градски възли в тези региони са допустими за финансиране и за тях може да ползва по-висок процент на съфинансиране.

Освен това Комисията предложи по изключение най-отдалечените региони да могат да използват Европейския фонд за регионално развитие за периода 2021—2027 г., за да инвестират в **летищна инфраструктура**. През 2019 г. Комисията извърши също анализ на нуждите на най-отдалечените региони от свързаност, като посочи потенциалните инфраструктурни проекти и проектите, свързани с услугите.

Комисията възнамерява да предложи да се извърши преглед на **насоките за трансевропейската транспортна мрежа през 2021 г.** и да анализира конкретните проблеми на най-отдалечените региони в този контекст. На последно място, Европейската инвестиционна банка, с подкрепата на Европейския фонд за стратегически инвестиции, инвестира съответно 100 милиона евро и 60 милиона евро в летищата на остров Реюнион и в Гваделупа.

Най-отдалечените региони продължиха да подобряват вътрешната пътна и морска транспортна инфраструктура с подкрепата на Европейския фонд за регионално развитие. Това включва подобряване на безопасността на пътната инфраструктура и развитие на обществения транспорт на Мадейра, Френска Гвиана и Майот, както и подобряване на достъпността на различните острови от групата на Азорските острови. Освен това Френска Гвиана е в процес на създаване на нови морски транспортни маршрути с трети държави, а Гваделупа — нова самолетна връзка със Съединените щати.

Необходими са постоянни усилия на европейско, национално и регионално равнище в подкрепа на свързаността в най-отдалечените региони. В това отношение е важно да бъде формирана стабилна поредица от проекти и да се оптимизира наличното подпомагане.

²⁶ Част V на приложението към предложението за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Механизъм за свързване на Европа – COM(2018) 438 final.

²⁷ Тристранни междуинституционални преговори във връзка с Регламента за създаване на Механизъм за свързване на Европа, проведени на 7 март 2019 г.

4. УКРЕПВАНЕ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО НА НАЙ-ОТДАЛЕЧЕНИТЕ РЕГИОНИ СЪС СЪСЕДНИТЕ ИМ ДЪРЖАВИ И ДРУГИ ПАРТНЬОРИ

Предложението на Комисията за европейско териториално сътрудничество за периода 2021—2027 г. има за цел да се улесни сътрудничеството между най-отдалечените региони и съседните им държави с помощта на обособен бюджет и гъвкави правила за сътрудничество в съответствие с инструмента за външно финансиране. В този контекст най-отдалечените региони обмениха добри практики за улесняване на съвместните проекти през 2019 г. и създадоха общи платформи, включващи външни програми.

ЕС започна преговори с държавите от Африка, Карибите и Тихоокеанския басейн по споразумението, което ще замени Споразумението от Котону, с мандат за преговори, в който е заложена необходимостта от разглеждане на проблемите и положението на най-отдалечените региони. Това споразумение е важно за установяване на сътрудничество по глобални въпроси като управлението на океаните.

През 2019 г. Гваделупа стана член на Организацията на източнокарибските държави, а Сен Мартен поиска да е наблюдател. Френска Гвиана започна проучване относно пречките, пред които са изправени местните дружества, докато Мартиника и остров Реюнион подкрепиха интернационализирането на местните предприятия, островите Реюнион и Майот — мобилността на студентите към трети държави. Най-отдалечените региони взеха участие в проекти за регионално сътрудничество със своите съседи, например в областта на транспорта, здравеопазването, синия туризъм, уменията. Регионите на макаронезийските острови засилиха сътрудничеството с Кабо Верде, Мавритания и Сенегал чрез проекта Нехаgone в рамките на програмата си за териториално сътрудничество. През 2018 г. и 2019 г. държавите от Карибския басейн, съвместно с най-отдалечените региони в района, се включиха в съвместно учение за тестване на системата за ранно предупреждение за цунами.

Някои най-отдалечени региони са изправени пред важни социално-икономически предизвикателства, свързани с **миграцията**. В този контекст в националните програми, подпомогани чрез няколко фонда на ЕС, са включени редица специални действия. Например по линия на фонд „Убежище, миграция и интеграция“ на ЕС и фонд „Вътрешна сигурност“ бяха подпомогнати обработването на молбите за предоставяне на убежище във Френска Гвиана, създаването на Европейска система за наблюдение на границите на Азорските острови и остров Мадейра, а също интегрирането на мигрантите в обществото и на пазара на труда на Канарските острови. Франция създаде на Майот услуги, специализирани в областта на миграцията. На Мадейра по линия на фондовете на политиката на сближаване бяха подпомогнати проекти за предоставяне на здравни грижи, образование, социална сигурност и жилищно настаняване на граждани от Венецуела. Що се отнася до мобилността със **съседните държави**, ЕС даде нов тласък на отношенията си с Мароко, както беше потвърдено от Съвета за асоцииране между ЕС и Мароко през юни 2019 г.

Изграждането на доверие в съседните държави и разработването на общи практики за споделяне на ресурси са от ключово значение за използване на новите възможности за сътрудничество. Платформите, включващи както Европейския фонд за регионално развитие, така и заинтересованите страни от Европейския фонд за развитие, биха могли да подкрепят тази цел. Споразуменията за партньорство за мобилност биха могли да улеснят регионалната интеграция.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Съобщението от 2017 г. „Засилено и обновено стратегическо партньорство с най-отдалечените региони на ЕС“ се изпълнява в правилната посока. За малко повече от две години в резултат на изпълнението на съобщението бяха постигнати конкретни положителни резултати за най-отдалечените региони.

Комисията изпълни своите ангажименти, като създаде конкретни възможности за най-отдалечените региони в широк спектър от програми на ЕС чрез последователно адаптиране на

законодателството, политиките и инструментите на ЕС спрямо нуждите и интересите на тези региони, както и чрез предоставяне на съобразена с конкретните потребности подкрепа за тях. Важно е Европейският парламент и Съветът да приемат програми на ЕС за периода 2021—2027 г., които осигуряват съобразен с конкретните потребности достъп и специфични условия за най-отдалечените региони, както се предлага от Комисията.

Най-отдалечените региони и съответните държави членки изпълниха своята роля чрез приемането на регионални и национални стратегии и разработването на конкретни инициативи за изпълнение на съобщението, както и чрез изразяване на позицията си при създаването на политиките.

Като се има предвид постигнатият напредък, пълното изпълнение на съобщението **изисква ускоряване и съсредоточаване на усилията на всички равнища върху ключови сектори: справяне с изменението на климата, опазване на биологичното разнообразие, въвеждане на кръгова икономика и преминаване към енергия от възобновяеми източници.** Инвестициите в тези сектори са особено важни за осигуряване на устойчив растеж в уязвимите, отдалечени и изолирани региони на ЕС. Ето защо Комисията ще обърне специално внимание на ролята на най-отдалечените региони в Зеления пакт, като вземе предвид техните уязвими страни и активи. Европейският фонд за регионално развитие представлява важен източник на финансиране за инвестиции в тези сектори.

Освен това е необходимо да се положат усилия, за да продължи развиването на синята икономика и да се подобри свързаността в най-отдалечените региони. Инвестирането в уменията продължава да бъде ключов фактор в подкрепа на създаването на работни места и предприемачеството в различните сектори.

Стабилното партньорство и тясното сътрудничество между Европейския съюз, най-отдалечените региони и съответните държави членки продължават да бъдат от ключово значение за развитието на потенциала на тези отдалечени региони и за подпомагането на прехода им към екологосъобразна икономика, която поставя хората на първо място. Въпреки че положението на всеки от най-отдалечените региони се различава значително, все още има много, което да бъде направено за преодоляване на неравенството между тези региони и европейския континент.

Достигането до най-отдалечените региони допринася за изграждането на приобщаващ Европейски съюз, **в който никой не е изоставен.** От своя страна, най-отдалечените региони със своите уникални активи могат да допринесат значително за постигането на **по-екологосъобразен, неутрален по отношение на климата и устойчив Европейски съюз.**